

STRACH A OBAVY OBYVATELSTVA Z NEKONTOLOVATELNÉ MIGRACE VELKÉHO ROZSAHU NELZE NEKRITICKY SPOJOVAT S RASISMEM

Bedřich Šesták, Jozef Sabol¹

ABSTRAKT

Referát se zabývá některými otázkami, které se dotýkají vnímání současné migrační krize obyvatelstvem ve světle pociťování strachu a obav z návalu běženců z různých koutů světa. Orgány Evropské unie nebyly na takové situace adekvátně připraveny a jejich improvizovaný a často chaotický přístup k řešení tohoto problému představuje živnou půdu nejenom k vyvolávání nedůvěry značné části veřejnosti, ale vede i k posílení některých radikálních politických seskupení, které otevřeně se staví proti jakékoli imigraci. To, že velká část obyvatel má určité výhrady k přijímání migrantů způsobem, který prosazuje EU, není možné interpretovat jako apriorní rasistický přístup, i když i tento byl v některých zemích v omezené míře zaznamenán.

Klíčová slova:

Migrační krize, běženci, strach veřejnosti, radikální seskupení, rasismus.

ABSTRACT

The paper addresses some issues related to the population perception of the current migration crisis in the light of feeling fear and concern due to rush of refugees from various corners of the world. The authorities of European Union have not been adequately prepared for such a situation and their improvised and often chaotic approach to solve this problem constitutes a breeding ground not only for arousing suspicion but it results even in strengthening of radical political groupings which openly oppose any immigration. The fact that a great deal of the population has some reservations to accepting migrants in a way practiced by the EU, this cannot be by no means be interpreted as a priori racist attitude, although in some countries it has been noticed an increased trend in this direction.

Key words:

Migration crisis, refugees, fear of the public, radical groupings, racism.

¹Bedřich Šesták, prof. Ing. DrSc., Jozef Sabol, doc. Ing. DrSc., Policejní akademie České republiky v Praze, Lhotecká 559/7, 143 01 Praha 4, ČR; +420 974 828 036, sestakb@polac.cz, sabol@polac.cz

ÚVOD

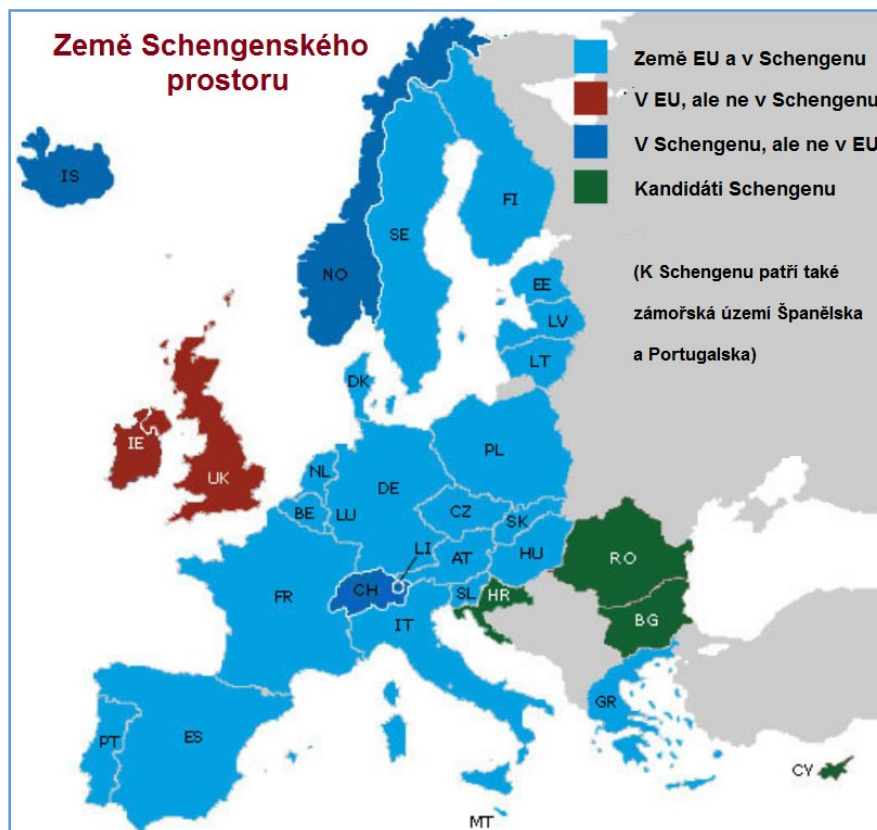
Současné problémy spojené s velkou, a do značné míry nekontrolovatelnou, migrací běženců ze Sýrie, Iráku, Afghánistánu a také z některých jiných zemí do zemí EU kulminující v r. 2015 vyvolaly rozporuplné názory na interpretaci části evropského obyvatelstva na tyto události. Tato migrace představuje bezprecedentní, a zřejmě organizovaný, proces, na níž EU vůbec nebyla připravena a její opatření k řešení situace představovaly někdy až chaotické kroky, které se zpožděním reagovaly na naléhavé události vyžadující okamžitou reakci. Obrovské problémy zasáhly zejména tranzitní země, kde se začaly kumulovat desetitisíce běženců, kteří nemohli pokračovat na své cestě do zemí, kde chtěli požádat o azyl. Nakonec i řada vyspělých cílových členských zemí EU, jako je Německo, Švédsko, Francie, Rakousko či Velká Británie začaly pociťovat problémy s přijetím a zabezpečením základních životních podmínek pro tak velký počet osob, mezi nimiž bylo hodně dětí, žen a dokonce i starších a hendikepovaných lidí.

Celá situace se začala projevovat stále silnější nespokojenosti části obyvatelstva tranzitních a dalších zemí s řešením migrační krize. Kromě otevřeného nesouhlasu řady zemí EU s navrženými kvótami pro přijímání migrantů, obyvatelstvo v regionu stále více dávalo najevo svůj nesouhlas s umístěním azylových center v blízkosti svého bydliště. Tento postoj postupně akceleroval po několika incidentech určitých skupin migrantů, k nimž došlo nejenom v Kolíně n/R v Německu, ale i v jiných místech. Migrační krize a jejich důsledků stále více zneužívají krajně militantní skupiny a organizace, včetně ultra-radikálních politických stran a seskupení pro své cíle a k prosazování své ideologie, která demagogicky využívá oprávněnou obavu a strach obyčejných lidí, kteří většinou v takovém rozsahu nikdy nepřišli do styku s cizinci, kteří se již na první pohled vyznačovali jiným jazykem, zvyky, kulturou, chováním, náboženstvím a s nimiž si jen těžko dokázali představit koexistenci nebo je integrovat do své společnosti. Tyto obavy obyvatel, opírající se o pragmatické a většinou naprosto oprávněné důvody, jsou někdy interpretovány jako projev rasismu, xenofobie a intolerance. Tento přístup, jakkoli doprovázen a zdůvodňován některými radikálně zaměřenými politiky a představiteli různých ultra-pravicových seskupení s fašistickou orientací, není možné posuzovat jako postoj převážné části obyvatelstva. V referátu jsou diskutovány aktuální problémy dopadu migrace na chápání a vymezení těchto pojmů.

1 NEFUNKČNOST VNĚJŠÍCH HRANIC SHENGENSKÉHO PROSTORU

Dnes do Schengenského prostoru (obr. 1) patří celkem 26 evropských zemí, z nichž je 22 členy Evropské unie (EU) [1]. Tento konglomerát má relativně komplikované vnější hranice, přičemž Řecko je víceméně izolováno od ostatních zemí Schengenu, protože nesdílí s nimi společnou hranici. Z těchto důvodů je krajně obtížné důsledně zabezpečit vnější hranice Schengenu tak, jak je to postulováno v řadě

dokumentů a prohlášení představitelů EU. Na tomto místě je třeba jednoznačně konstatovat, že EU tuto ochranu značně podcenila.

Obr. 1. Pohled na mapu Evropy s vyznačením zemí Schengenského prostoru (modrá barva). Kromě 22 států EU patří sem i dvě nečlenské země (Island a Norsko).

Pro obyvatele zemí Schengenu platí volný pohyb uvnitř tohoto prostoru prakticky bez jakéhokoli omezení. Režim na vnitřních hranicích je možné charakterizovat následujícím způsobem:

- Na hranicích mezi dvěma státy Schengenu se neprovádějí žádné kontroly;
- Navíc, na těchto hranicích se musely odstranit veškeré překážky, které by bránily plynulému silničnímu provozu, včetně omezení rychlosti;
- Policejní kontroly se mohou provádět pouze na základě policejních informací o případném ohrožení veřejné bezpečnosti a při podezření na přeshraniční trestnou činnost; a
- Kontroly mohou být prováděny v přístavech a na letištích, ale pouze za účelem ověření, že daná osoba je právoplatným držitelem letenky či jízdenky.

Země Schengenu se dohodly, že pro celou oblast zavedou společnou vízovou politiku na jedné straně, zatímco se posílí účinnost kontrol na jeho vnějších hranicích. Vnitřní hranice z hlediska pohybu osob a zboží de facto neexistují, ale již dříve byly přijaty alternativy, kdy by bylo možné na těchto hranicích po omezenou dobu obnovit kontroly tehdy, když si to vyžaduje zachování veřejného pořádku či bezpečnosti

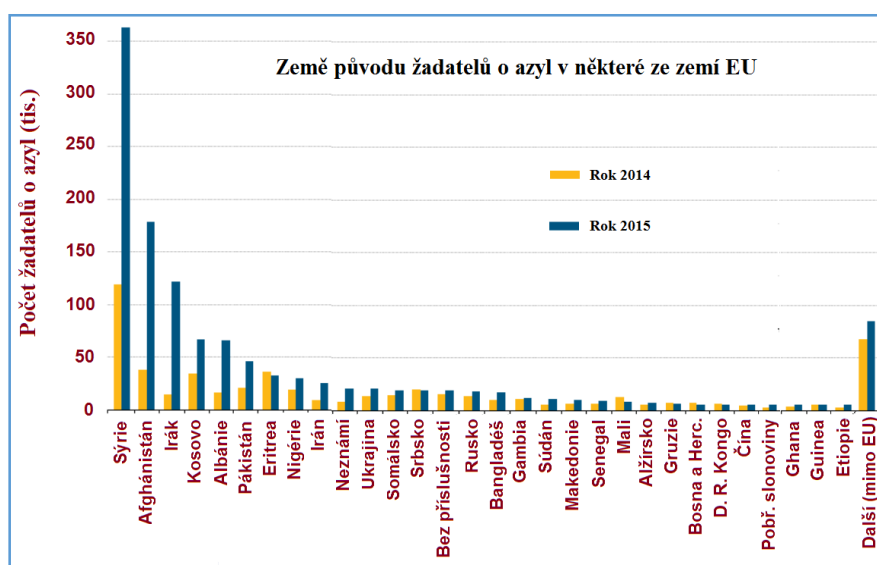
celého prostoru. Nic takového však EU nepodnikla na počátku rýsující se migrační krizi, jejíž dopady by se striktnější kontrolou vnějších hranic značně zmírnily. Určitá opatření v podobě plotu a zátaras podnikly některé členské země, jako např. Maďarsko, ale byly za tyto kroky EU kritizovány.

2 ZEMĚ PŮVODU MIGRANTŮ

Migranti, kteří zejména v letech 2014 a 2015 doslova zaplavily Evropu, přičemž značná část z nich se nedostala do zamýšlených zemí, neboť při cestě uvízla v některé z nečlenských zemí EU nebo méně „atraktivní“ zemi EU. Z hlediska zemí původu byly mezi migranty zejména utečenci ze Sýrie, Afghánistánu, Iráku, ale také z takových oblastí jako je západní Balkán (obr. 2) [2]. Odhaduje se, že mezi migranty bude pomalu 50% těch, kteří nevyhoví požadavkům na udělení azylu, protože se vesměs jednoznačně jedná o ekonomické migranty.

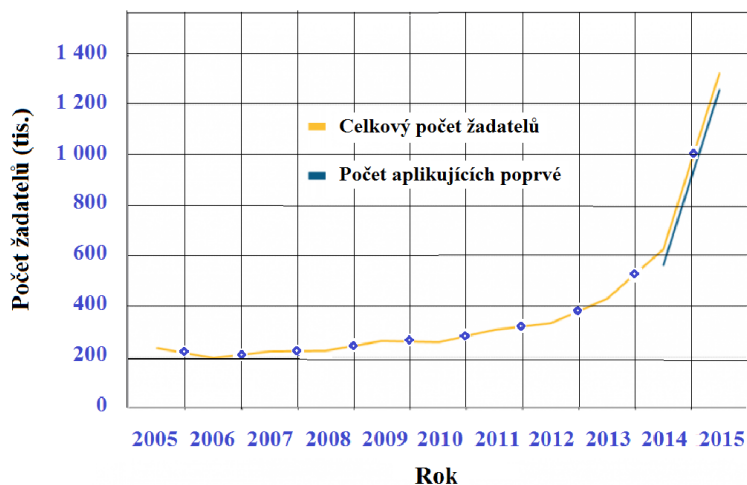
Velká část migrantů vyznává v různé podobě islám, který principiálně není plně kompatibilní s většinou náboženství, která převládají v Evropě. Pokud jejich koncentrace není příliš vysoká, dochází často k jejich přizpůsobení a v řadě případů i k určité formě integrace nebo dokonce i asimilace. Avšak v případě, že takové společenství je větší, má pak tendenci se uzavřít a dochází k jeho ghetoizaci, které se může stát živnou půdou pro radikalizaci jeho příslušníků.

Nakonec případy z Paříže, Bruselu, ale i některých jiných měst v západní Evropě, ukazují na nebezpečí, které hrozí z takového sdružování migrantů silně ovlivněných radikálním islámem. Paradoxem je, že v některých zemích, jako např. v Německu, náboženské obce dostávají pro svou činnost ze státního rozpočtu nemalé prostředky. Tento přístup nepřispívá příliš k integraci migrantů do občanské společnosti hostitelské země, ale naopak spíše brzdí tento proces.

Obr. 2. Mezi migranty jsou zastoupená nejrozličnější etnika, včetně těch, která jsou pro běžné Evropany dosti exotická. Tato různorodá směs se vyznačuje některými specifickými různorodými rysy včetně jazyka, náboženství, kultury, způsobu života, ale obvykle i také barvou pleti a fyziologií.

O tom, o jaký rozsah migrace se jedná a jak se vyvíjela v uplynulých deseti letech, svědčí průběh počtu žadatelů o azyl v některé z členských zemí EU (obr. 3). Je třeba poznamenat, že mnozí migranti nežádají o azyl v první zemi EU, do které vstoupili, ale chtějí se registrovat pouze v té zemi, v níž se chtějí usadit.

Obr. 3. Počet žadatelů o azyl v EU měl v letech 2005-2011 mírně stoupající tendenci avšak v dalším období začal růst prudčeji, což se značně urychlilo zejména v posledních dvou letech.

3 NEBEZPEČÍ RADIKALIZACE MIGRANTŮ

Mezi migranty se vyskytovalo značné procento mladých mužů, kteří na první pohled nevypadali, že by prošli utrpením válečného konfliktu či brutálního zacházení ve svých domovských zemích. Většina z nich byla vybavena moderními mobily a zřejmě měli tak přístup ke spolehlivým informacím o tom, jak se situace ohledně jejich šancí pokračovat nerušeně v cestě dál na západ EU vyvíjí a mohli tak operativně měnit své trasy i strategii s cílem dostat se co nejdříve do některé z jejich cílových předem vybraných destinací. Jsou i určité indicie, že jejich konání bylo do určité míry někým koordinováno. Týká se to s největší pravděpodobností logistického zajištění přepravy organizovanými skupinami pašeráků lidí.

Postupně vycházelo najevo, že někteří z migrantů byli zapleteni s Islámským státem nebo pod jeho vlivem. Vzhledem k tomu, že převážná část migrantů je silně nábožensky založena, existuje důvodné nebezpečí, že se může dále radikalizovat. Je to jistě vyvoláno i jejich frustrací z toho, že se jim nepodařilo dostat se do zamýšlených destinací, od nichž si slibovali bohatě dotované zabezpečení. Je jenom přirozeně, že postupně začínají projevovat nevraživost k lidem v zemích, kterými putují nebo kde byli na nějakou dobu internováni. Zdá se jim, že Evropa pro ně nedělá tolik, jak očekávali. K tomu přispěla i některá represivní opatření, včetně stavění plotů a provádění přísnějších kontrol na hranicích, které je v jejich tažení značně přibrzdilo.

4 POSTOJ MÍSTNÍ VEŘEJNOSTI

Veřejnost, a stejně tak politická scéna, nejsou v jednotlivých zemích jednotná. Většina obyvatelstva si obvykle nepřeje, aby se migranti zdržovali v blízkosti jejich domovů. Vlády a další oficiální instituce většiny zemí se snaží k řešení problému migrace přistupovat vstřícně, i když mají vážné výhrady proti přijímání tak velkého počtu cizinců na svém území. Celkově lze říci, že nedůvěra vůči migrantům má rostoucí tendenci, a to zvláště po některých incidentech, jmenovitě těm, k nimž došlo v Kolíně n/R ale i jinde [3]. Tyto události dále posilují a aktivizují některé radikální politické strany a skupiny, které stále častěji otevřeně vystupují proti migrantům. Jejich postoje vykazují veškeré rysy nacionalismu, šovinismu, netolerance k cizincům a objevují se dokonce i útoky s viditelným rasovým podtextem.

Nesouhlas značné části veřejnosti v zemích EU nesouhlasí s řešením migrační krize tak, jak ji realizuje EU. Vzniklá situace posiluje jejich nedůvěru a strach z cizinců, kteří již na první pohled se svým vzezřením a chováním odlišují od domácího obyvatelstva. Tyto obavy jsou dále živeny i představou o soužití s lidmi, kteří vyznávají a praktikují náboženství, které je principiálně netolerantní k jiným vyznáním a nekonzistentní s evropskými kulturními hodnotami

ZÁVĚR

Všeobecně se má za to, že při postupném nárůstu imigrantů v zemi, je jejich integrace do většinové společnosti relativně snadná. Dokazuje to řada případů, kdy i silně nábožensky založené muslimské rodiny nemají s místními obyvateli naopak a okolí je bere bez jakýchkoli předsudků. Horší jsou případy, kdy se kumuluje velký počet imigrantů na jednom místě, kde obvykle vytvoří svou náboženskou obec, jejíž členové se snaží izolovat od dění v majoritní společnosti. O dění v takovém ghettu někdy nemáme prakticky žádné informace. Tam se mohou stoupenci islámu radikalizovat a vymezit proti ostatnímu obyvatelstvu, které potom přistupuje k této skupině s nedůvěrou a strachem. To však neznamená, že budeme tyto osoby považovat za extremisty nebo dokonce za rasisty. V některých případech, v důsledku působení propagandy a cíleného očerňování imigrantů, však lze postupně pozorovat jisté známky xenofobie. Poslední teroristické útoky v Paříži a v Bruselu ukázaly propojení teroristů s Islámským státem i s dalšími novými migranty. Můžeme očekávat, že při větších počtech radikálních imigrantů poroste i intenzita takových útoků, kterým se v současné době nedá zcela zabránit.

LITERATURA

[1] *Evropa bez hranic – Schengenský prostor*. [cit. 2016-03-10]. ISBN 978-92-79-46109-5323-1844. Dostupný z: <https://www.google.cz/#q=Schengensk%C3%BD+prostor>.

[2] Eurostat *Jaderný a radiologický terorismus a mezinárodněprávní úprava ochrany proti němu* [online]. Praha, 2005, roč. 40, č. 4 [cit. 2013-04-20]. ISSN 0323-1844. Dostupný z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179>.

[3] *Cologne attack put spotlight on Germany's N. African migrants*. [online]. Praha, 2005, roč. 40, č. 4 [cit. 2013-04-20]. ISSN 0323-1844. Dostupný z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35298224>.